

"Ordet om korset"

– et uhørt evangelium

Foto: Morten Hørning Jensen.

Af Morten Hørning Jensen, ph.d., lektor på Menighedsfakultetet og redaktør af TEL

Korset er i dag et elsket symbol, der findes i flag, på toppen af alverdens kirker og i glimtende guld om halsen. Det står i skarp kontrast til, hvordan korset blev opfattet i den verden, de første kristne levede i. Hvordan forkyndte de "ordet om korset" som et godt budskab – et evangelium – dengang alle kendte synet, lyden og lugten af død på et kors?

FRA BLODBESTÆNKET TRÆ TIL GOLDBELAGT METAL

Ordet "kors" havde, hævder den tyske teolog og historiker Martin Hengel, udelukkende en negativ klang i antikken. Det samme gjaldt ikke ordet "død". Man kunne dø en heroisk og ærværdig død i kamp. Kors og korsfæstelse derimod var så blodig og uhyggelig en dødsform, at ingen fandt på at tillægge den noget positivt.

Men det ændrede sig på et tidspunkt i kirkehistorien. Korset blev kirkens symbol – og ofte på dens magt. "Ved dette tegn skal vi sejre", skreg korsfarene.

Sådan var det imidlertid ikke for de første kristne. "Ordet om korset" (1 Kor 1,18) var en 'levende' virkelighed, der med jævne mellemrum kunne opleves på gadehjørner og ved indfaldsveje.

Hvordan forkyndte de første kristne korset som et evangelium – et godt budskab? Det skal vi her se fire eksempler på.

KORSETS SKANDALØSE TRIUMFTOG – FOR DE DANNEDE

"Tilsynekomst, tilsynekomst!", råber den festklædte skare euforisk, mens de maser på for at komme helt tæt på processionen. Der, hævet over skaren i vognen, står han: Den sejrende general. Klædt i Roms øverstes guds, Jupiters, purpurfarvede kappe, med guldringe på armen, en gren i hånden og Jupiters guldkrans på hovedet! Han er guden i menneskeskikkelse for deres øjne. Ham tilhører sejren, æren og magten!

Vi er på Roms eventyrlige *Sacra Via*, den hellige vej, midt i et euforisk triumftog til ære for en sejrende general. →

Efter indtagelsen af Jerusalem år 70 blev Titus hyldet i Roms gader med et mægtigt triumftog, hvor bl.a. den gyldne menorah fra templet blev vist frem, som det ses af dette udsnit fra Titusbuen i Rom. Når romerne drev de korsfæstede gennem gaderne med deres kors på ryggen var det efter al sandsynlighed et triumftog med modsat fortegn – et spottetriumftog. Nu skulle denne oprører og tronrager få sin "ophøjelse" og sin passende "jubel" præcis så længe han kunne holde til det! Foto: © Wikimedia Commons.

Vi er på vej mod Capitolhøjen – "hoved"-højen – hvor en lang trappeopsats fører op til Jupitertemplet. Templet for Roms øverste gud, Jupiter, der om lidt vil komme til syne i den sejrende general.

Det var den største ære, der kunne tilfalde et menneske i det romerske rige: et triumftog ad *Sacra Via*. Mens magten endnu tilhørte Roms senat (frem til kejser Augustus, 31 f.Kr.-14 e.Kr.) tilfaldt æren alle de generaler, der havde vundet store sejre. Om morgenen blev de hyldet af deres soldater under tilråb som *imperator* (enerådende sejrherre) og *triumpe* (guddommelig tilsynekomst, triumf). Dernæst blev han klædt i de guddommelige klæder fra Jupitertemplet: den purpurfarvede kappe og den guldbelagte krans. Så begyndte selve triumftoget gennem Roms gader: Gaver blev uddelt til soldaterne; fanger blev ført i procession; som en særlig magtdemonstration henrettedes nogle af dem undertiden langs vejen; parfume blev sprinklet ud for at give en særlig aroma eller for at tage stanken af død. Til sidst ankom imperatoren til Jupitertemplet, hvor en tyr blev rituelt ofret efter et glas vin var hældt ud over den.

Denne handling var så stærk en manifestation af en generals ære og magt, at den gik hen og blev en trussel for de enerådende kejsere, der fra og med Augustus tiltvang sig ubetinget magt over Rom på bekostning af senatet. Fra år 20 f.Kr. tilod Augustus derfor kun triumftog for sig

selv! De antikke kilder beskriver, hvordan særligt to kejsere i det første århundrede gjorde brug af triumftogene: den gale Gaius Caligula (37-41 e.Kr.) og den ligeledes gale Nero (54-68 e.Kr.). Sidstnævnte brændte kristne af som levende fakler under et af sine triumftog.

Jesu vandring langs *Via Dolorosa*, smertens vej, var efter al sandsynlighed designet som et direkte modstykke til kejserens triumftog – som et spotte-triumftog. Forskning i psykologien bag romersk henrettelse tyder på, at romerne yndede at udforme deres straffe som en parodi på det, den dømte ønskede. Og hvis en oprører blev taget i at have kongelige tanker om sig selv, så skulle de nok opfylde alle hans ønsker og drømme! Han skulle få et strålende triumftog gennem byens gader, inden de til sidst ville ophøje ham som "konge" præcis så lang tid, som han kunne holde til det!

De første kristne var klar over romernes ironiske spotteparodi. Paulus tager direkte billedet til sig og skriver om at være en del af "Kristi triumftog", der arbejder sig igennem byernes gader og udspreder kundskaben om Jesus som "en duft" (2 Kor 2,14).

Og helt ned i detaljen tegnes triumftogsbilledet i evangelierne; ikke mindst i Markusevangeliet. Meget tyder på, at netop dette evangelium blev skrevet i Rom til hedningekristne. De vil om nogen have fornemmet den bagvedliggende parodi og

ironi: Soldaterne samles om Jesus (15,16); de ikklæder ham de ceremonielle klæder: purpurkappe og tornekrone (15,17); de hylder ham med tilråb: "Hil dig, jødekonge" (15,18); de "fører ham" – eller "bærer ham", som det græske ord også kan oversættes – i procession gennem byen (15,20-21); processionen ender ved Golgata, der oversættes "hovedskalstedet" og dermed peger hen på det latinske navn for Capitolhøjen, "hoved-højen" (15,22). Til sidst tilbyder de ham vin lige inden offeret foretages (15,23).

I den periode, hvor Roms gader genlød af hyldestråb til de gale kejsere, der fastholdt deres magt ved at forblinde folket med gaver og en ubegrænset fremvisning af deres magt og ære i disse mægtige triumftog, sad Markus et andet sted i Rom og nedskrev sit evangelium. Han gengiver i detaljer, hvordan Pilatus dømte ham som "jødernes konge" og sendte ham af sted på et spotte-triumftog gennem byens gader mod den endelige ophøjelse på korsets "tronstol".

For en dannet romer, eller græker for den sags skyld, er der umiddelbart intet positivt i korsets absolutte ydmygelse og magtesløshed (2 Kor 13,4). Med Paulus' ord: "Ordet om korset" er en "dårskab" – en pinlighed, en tåbelighed, det rene galskab – for hedninger (1 Kor 1,18.23).

Hvordan kan det nogensinde blive et "godt budskab"? Jo, skriver Paulus begejstret. Nu har vi ikke længere brug for grækernes visdom eller romernes stolte sejre for at kunne råbe "triumf". Korset viste sig at være "Guds kraft" (1 Kor 1,18), så enhver i den kors-ophøjede Kristus nu har vundet alt, hvad der er at vinde – "både retfærdighed og helligelse og forløsning" (1 Kor 1,30).

KORSETS FRYGT – FOR SLAVERNE

Mens korset for de frie og de dannede var udtryk for vanære og afmagt, så var det for slaver frygtens sted. Korset lurede som en skygge over deres liv.

De første menigheder bestod af en højest sammensat gruppe socialt set, og ikke så få var tilsyneladende slaver. Paulus har til tider direkte forordninger til dem (1 Kor 7,21; Kol 3,22; 1 Tim 6,1f; Tit 2,9f). Et af hans breve – Filemonbrevet – handler faktisk om en bortløben slave.

Hvordan mon slaverne hørte "ordet om korset"? Hvis de dannede sad og

Foto fra 1863 fra Louisiana i USA, der viser en slaves ar efter pisk. De romerske forfattere beskrev korsfæstelse som den "værste slavestraf". Enhver romersk slave kunne i forkyndelsen af "ordet om korset" fornemme piskens svirp. © Wikimedia Commons.

krummede tæer i pinlighed over tanken om en bloddrypende, forhånet Gud, så må slaverne i Paulus' menigheder have kunnet mærke "ordet om korset" svirpe som en romersk pisk ned ad ryggen.

De har om nogen kunnet fornemme den 'virkelige' virkelighed i Paulus' lovpris-

ning af den Herre, der modsat deres jordiske herrer virkelig *havde* al magt, Guds skikkelse og kunne regne sig lige med Gud uden at snyde på vægten – men som tømte sig selv og tog en *slaves* skikkelse på og helt uhørt ydmygede sig så dybt, at han blev lydlig indtil døden ... *slavedøden* på et kors (Fil 2,6-8)!

Vi begynder først at fornemme, hvor radikalt dette må have lydt for en slave, hvis vi kan lægge billedet af vores gyldne sejrige kors på hylden. Enhver slave havde i marv og ben en nedartet frygt for korset – "slavestraffen". Som en slave siger det i et græsk skuespil: "Jeg ved korset bliver min grav. Det er der, hvor mine forfædre endte: min far, mine bedsteforældre, mine oldeforældre, mine tip-oldeforældre!" (2. årh. f.Kr.).

Evangeliet om den *korsfæstede* Herre må have vakt stærke følelser for en slave. Indtil da havde de kun hørt om guder, der var på deres herrers side og sikrede de mægtiges lykke og slavernes ulykke.

Nu hørte de om Gud, der end ikke "sparede sin egen søn, men gav ham hen for os alle" (Rom 8,32). Hvis de havde turdet åbne munden i menigheden havde en af dem måske udbrudt: "Gentag lige den, Paulus, *os alle*? Kommer det virkelig ikke an på, om vi er frie eller slaver; mæg-

tige eller magtesløse; har rang eller er en andens ejendom?"

"Nej", kunne Paulus svare (Gal 3,28; Rom 10,12; 1 Kor 12,13; Kol 3,11). Da Jesus underlagde sig selv en slaves magtesløse vilkår (2 Kor 13,4), vandt han retten til at forsonse alle med Gud på lige vilkår (Ef 2,16). Det var – målt med enhver målestok – uhørt.

KORSETS FORBANDELSE – FOR JØDERNE

Hvis forkyndelsen af Jesus som korsfæstet var en selvmodsigende morsomhed for en romer eller en græker – en gud er per definition nemlig aldrig svag – så var det for en jøde en religiøs forargelse (1 Kor 1,23; Gal 5,11; Rom 9,33). Den, der hænger på et træ, er jo "forbandet" og dermed under Guds vrede (5 Mos 21,22-23).

Hebræerbrevets modtagere var af den grund begyndt at tvivle på, om Jesus kunne være Messias. De var jødekristne og overvejede nu at vende tilbage til jødedommen. Hebræerbrevets forfatter må derfor nøje gennemgå, hvad der skete på korset, og hvordan Jesu død var det fuldbragte offer, der opnåede, hvad de gamle ofre ikke kunne. Lad os se hen til "Jesus, troens banebryder og fuldender", skriver han. Han, der "udholdt korset uden →

En rekonstruktion af ørkentabernaklet med offeralteret Forrest og selve telthelligdommen bagerst. Når Paulus beskriver Jesu død på korset som et "sonoffer", tænker han på templets funktion i den gamle pagt. Foto: Morten Hørning Jensen.

at ænse dets skam" (12,2) og sonede al synd, hvilket han gjorde "én gang for alle, da han bragte sig selv som offer" (7,27).

Den ophedede messianske forventning blandt jøder på Jesu tid gjorde det blot endnu vanskeligere for dem at forstå "ordet om korset". Messias skulle jo være Guds salvede redskab til på en og samme gang at rense folket fra synd og landet for hedninger.

De kendte naturligvis til syndofre i templet med tyre og bukke, men at Messias skulle være den, der skulle sone folkets synd ved ligefrem *selv* at blive gjort til synd (2 Kor 5,21), var ganske enkelt en blasfemisk påstand (Matt 26,65).

Men det er præcis, hvad Paulus siger skete ved Jesu død. Særligt ét vers gør det tydeligt, hvordan Paulus udlægger Jesu blodige korsdød i lyset af de ofre, israelitterne måtte bringe for at sone for deres synder: I Rom 3,25 kalder Paulus Jesu blod for et "sonoffer" og bruger det samme ord (*hilasterion*), som 3 Mosebog bruger om dækket over pagtens ark, hvorpå blodet fra offerdyrene skulle stænkes på den store forsoningsdag (3 Mos 16,14-15).

"Jesus er Kristus", søgte Paulus at overbevise jøderne om i intense diskussioner i synagogerne (ApG 17,3; 18,5). Og netop pga. korset blev han ikke en Messias for jøderne alene. Guds plan var langt større, end nogen jøde på Jesu tid havde forestillet sig. Han ville "forsone alt med sig, på jorden som i himlene, ved at stifte fred ved hans blod på korset" (Kol 1,20, jf. 2,14)!

KORSETS VIRKELIGHED – FOR DISCIPLENE

Men de første kristne forkyndte korset på mindst én måde mere. Måske er det endda den mest overraskende: "Jeg er blevet korsfæstet med Kristus", skriver Paulus til galaterne (Gal 2,19, jf. 6,14; Rom 6,6, mv.). For Paulus var der en side af Jesu kors, der også gjaldt den discipel, der vil følge efter ham.

Måske er det dog ikke så overraskende, hvis vi tænker på Jesu undervisning i evangelierne. Første brug af ordet "kors" i NT er faktisk, da Jesus siger til sine måbende disciple: "Den, der ikke tager sit kors op og følger mig, er mig ikke værd" (Matt 10,38, jf. Mark 8,34; Luk 9,23).

Hvordan kan disciplene have forstået en sådan udfordring? Én mulighed er, at de har forstået det som en indirekte opfordring til oprør mod romerne. Som vi har set, var der på Jesu tid en gryende oprørsstemning under opsejling, og romerne yndede at fange disse nidkære oprørere og korsfæste dem. Nogle forskere mener ligefrem, at det kan have været et oprørsslogan: "Tag dit kors op!"

Det er slet ikke usandsynligt, at nogle af disciplene hørte Jesus på denne måde. Vi ved f.eks. fra evangelierne, at Simon Peter havde taget et sværd med til Jerusalem og faktisk lykkedes med at hugge ud efter en af ypperstepræstens soldater (Joh 18,10).

Men igen og igen afviser Jesus en voldelig forståelse af sit rige. "Stik dit sværd i skeden!", siger han til Peter og fortsætter: "For alle, der griber til sværd, skal falde for sværd" (Matt 26,52).

Jesu opfordrer aldrig til væbnet oprør. Derimod gør han det ofte klart, at fysisk forfølgelse kan eller vil blive en virkelighed (f.eks. Matt 10,16-42; 13,21; Mark 10,38), og at korsets skam og ydmygelse vil falde på den, der vil være en discipel. Jesus beskriver sig selv som en vanæret person, der har tabt sin "ære" og nu ikke længere er velkommen i sin hjemby og hos sine slægtninge (Mark 6,1-6). "At tage sit kors op" betyder med andre ord en villighed til at sætte alt på spil og være villig til at "fornægte sig selv" på "daglig" basis (Luk 9,23).

På Palatinerhøjen i Rom findes denne indridsning på en sten fra det 2. årh. e.Kr. Den er nærmest at sammenligne med et stykke moderne graffiti og skal kommunikere en hån af en, der tilbeder den korsfæstede. Vi ser et æsel på et kors, og en mand står foran med løftet hånd. Indskriften lyder: "Alexamenos tilbeder sin gud". Vi får en fornemmelse af, hvor latterlig tilbedelsen af en korsfæstet virkede på folk i den romerske verden. Ill.: © Wikimedia Commons.

Paulus giver om nogen os et indblik i, hvad det betød i hans liv. Over for filipperne gør han regnskabet op. "Hvis nogen" havde noget at være stolt af, så var det mig, skriver han: "omskåret på ottendedagen, israelit af fødsel, af Benjamins stamme, hebræer af hebræere, lovtro farisæer" (3,5). Men, som han fortsætter: "Hvad jeg havde af fortjeneste, det regner jeg nu på grund af Kristus for tab" (3,7). Paulus var villig til at dele "lidelsesfællesskabet" med Kristus og derigennem også få del i "hans opstandelses kraft" (3,10-11).

KORSET – "GUDS KRAFT"

På denne måde forkyndte de første kristne Jesu død på korset som et evangelium. For alle, der kendte synet, lyden og lugten af kors, var det den mest ydmygende og skamfulde død, de kunne tænke på. Men for de kristne var korset "Guds kraft" (1 Kor 1,18,24) og sejrns fristed.

Derfor forkyndte de uden at skamme sig "ordet om korset" som Guds kraft til at sætte fri fra jagten på magt, ophøjelse og ære; fra opdelinger i race, køn og slavestatus; fra synden; fra sig selv – og ikke mindst: fra døden. ■